

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний технологічний університет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія пізнання

Обов'язкова навчальна дисципліна

Мова навчання – українська

Освітньо-наукова програма – «Економіка»

Код та найменування спеціальності : 051 - «Економіка»

Шифр та найменування галузі знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Ступінь вищої освіти: доктор філософії

Розглянуто, схвалено та затверджено
Методичною радою університету

РОЗРОБЛЕНО ТА ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ: кафедрою філософії i права
Одеського національного технологічного університету

РОЗРОБНИК: Шевченко Ганна Анатоліївна, доцент кафедри філософії і права, доцент, кандидат філософських наук.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри філософії і права
 Протокол від «1» серпня 2022 р. № 1

Завідувач кафедри ПІДПИСАНО/ Анатолій СОЛОВЕЙ
 (підпис) Ім'я, прізвище

Розглянуто та схвалено методичною радою зі спеціальності 051 Економіка
 (код та найменування спеціальності)

Голова ради ПІДПИСАНО Олександр ПАВЛОВ
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми ПІДПИСАНО Олександр ПАВЛОВ
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Розглянуто та схвалено Методичною радою університету
 Протокол від «30» серпня 2022р. № 1

Секретар Методичної ради університету ПІДПИСАНО Мураховський
В.Г. (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1	Пояснювальна записка.....	4
1.1	Мета та завдання навчальної дисципліни	4
1.2	Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти.....	5
1.3	Міждисциплінарні зв'язки.....	6
1.4	Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЄКТС.....	6
2	Зміст дисципліни:.....	6
2.1	Програма змістових модулів.....	6
2.2.	Перелік тем семінарських занять.....	8
2.3	Перелік завдань до самостійної роботи.....	8
3	Критерій оцінювання результатів навчання.....	8
4	Інформаційні ресурси	11

1. Пояснювальна записка

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни філософії пізнання є ознайомлення аспірантів з основними здобутками сучасної філософської гносеології та епістемології зі стійким оволодінням ними загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду на підставі засвоєного у процесі вивчення курсу дисципліни знання про основні шляхи, форми, методи та проблеми філософського осмислення пізнавальної діяльності людини. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Філософія пізнання» є формування у аспірантів цілісного теоретичного компоненту наукового світогляду, теоретико-пізнавальної рефлексії, свідомого знання про власне місце у системі відношення «людина – світ» з визначенням особистісного ставлення до актуальних проблем гносеологічного та епістемологічного світовідношення на підставі засвоєння змісту, структури та тематики курсу у його концептуальному послідовному викладі процесів розгортання у пізнавальних визначеностях людської діяльності як процесу пізнання нею світу, самої себе та свого місця у світі у контексті загальних процесів цивілізування людини та формування людського світу як світу культури.

В результаті вивчення курсу «Філософії пізнання» аспіранти повинні **знати:** 1) існуючі концепції взаємозв'язку філософії і науки, історію розвитку та формування наукових картин світу; критично-креативні дискусії з питань впливу філософії на науку, а також науки на філософію;

2) особливості теорії пізнання, взаємозв'язок міфологічних, релігійних, мистецьких поглядів в пізнавальному процесі, формуванні креативного мислення вченого, основні дискусії з цього приводу;

3) теоретичні тлумачення соціальних процесів, їх вплив на розвиток науки та концепції зворотного впливу науки, техніки на соціальні процеси;

4) основні концепції методології та етики науки;

5) основні категорії філософії науки, типологічні характеристики основних концепцій, що описують розвиток наукового знання;

6) основні підходи до побудови логічно несуперечливих і обґрунтованих наукових концепцій;

7) співвідношення раціонального та ірраціонального, логіки та інтуїції, відкриття і обґрунтування в науковому пізнанні;

вміти: 1) застосовувати у своїй науково-дослідницькій діяльності теорії філософського світогляду: еволюційну та революційну, синергетичну, поліваріантну, плюралістичну, толерантність тощо;

2) використовувати знання сучасної і традиційної логіки, методи і методології розв'язання проблем конкретних тем дослідницької роботи, критично оцінювати існуючі наукові здобутки;

3) здійснювати свою наукову діяльність, дотримуючись наукової професійної етики, громадянську позицію, сприяти дотриманню професійної етики науковим загалом;

4) викласти в формі реферату філософські питання напрямку дисертаційного дослідження;

5) критично оцінювати явища і факти псевдонаукових і пара наукових досліджень.

1.2. Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософії пізнання» здобувач ступеня вищої освіти «Доктора філософії» отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в [Стандарті вищої освіти зі спеціальністю 051 «Економіка»](#) та [освітньо-науковій програмі «Економіка»](#) підготовки докторів філософії.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Програмні результати навчання:

РН09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп’ютерного моделювання, наявні літературні дані.

1.3. Міждисциплінарні зв’язки

Освітня компонента вихідна, передує вивченю ОК 8. Актуальні проблеми підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

1.4. Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЄКТС

Навчальна дисципліна викладається на 1 курсі у 1 семестрі для денної та заочної форм навчання

Кількість кредитів ECTS - 4, годин - 120

Аудиторні заняття, годин:	всього	лекції	лабораторні	практичні
денна	40	14		26
заочна	24	10		14
Самостійна робота, годин	Денна - 80			Заочна - 96

2. Зміст навчальної дисципліни

2.1. Програма змістовних модулів

Змістовий модуль 1:

№ теми	Зміст теми	Денна	Заочна

№ теми	Зміст теми	Денна	Заочна
1	Людина і світ як головний пізнавальний предмет філософії	2	2
2	Метафізичне (умоглядне) пізнання світу в людино мірних категоріях фундаментальної онтології	2	2
3	Соціальна діяльність та соціальне пізнання	6	4

Змістовий модуль 2.

№ теми	Зміст теми	Денна	Заочна
1	Осягнення світу у духовно-практичному пізнанні: міф та релігія	2	1
2	Філософсько-методологічна рефлексія як духовно-теоретичне пізнання процесу наукового пізнання	2	1

2.2. Перелік тем практичних занять

№ з/п	Назва семінарських занять	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1.1. Сутність філософії як теоретично-світоглядного пізнання проблем буття людини в світі та спосіб людського самовизначення	1	0,5
2.	Тема 1.2. Свідомість та мова як трансцендентальні передумови здійснення когнитивно-пізнавальних процесів	1	0,5
3.	Тема 1.3. Світ людини як світ культури. Сутність людини	2	0,5
4.	Тема 1.4. Філософія життя. Екзистенціальні аспекти буття людини в світі культури	1	0,5
5.	Тема 2.1. Категорії “буття” та “ніщо”, “Одне” та “множина”.	1	0,5
6.	Тема 2.2. Категорія матерії як світоглядний Абсолют та результат пізнавального узагальнення діяльнісного світовідношення людини	1	1
7.	Тема 2.3. Час та простір. Пізнання просторово-часових вимірів буття людини у світі: антропологічний, культурно-історичний, соціокультурний та онтологічний аспекти категорій “часу” та “простору”.	1	0,5
8.	Тема 3.1. Філософія техніки.	1	1
9.	Тема 3.2. Філософські питання економіки	1	1
10.	Тема 3.3. Філософські питання екології	1	1
11.	Тема 3.4. Філософські питання демографії. Філософія кохання	1	0,5
12.	Тема 3.5. Філософія війни та миру.	1	0,5
13.	Тема 3.6. Філософії освіти	1	0,5
14.	Тема 3.7. Соціально-класове самовизначення людини у соціальних структурах суспільства	1	0,5
15.	Тема 3.8. Національно-етнічне самовизначення людини у соціальних структурах суспільства	1	0,5
16.	Тема 3.9. Філософія держави і права.	1	0,5
17.	Тема 3.10. Філософія історії	1	0,5
18.	Тема 4.1. Міфологічне пізнання світу та філософсько-теоретична складова міфологічного світогляду	1	0,5
19.	Тема 4.2. Релігійне пізнання світу та філософсько-теоретична складова релігійного світогляду	1	0,5

20.	Тема 5.1. Сутність, методи та форми пізнання, філософська теорія істини	2	0,5
21.	Тема 5.2. Філософія науки та методологія наукового пізнання. Культура як духовна підстава діяльності вченого. Наукове пізнання і світогляд вченого.	2	1
22.	Тема 5.3. Логіко-категоріальні (філософські) підстави пізнання	2	1
	Усього	26	14

2.3.Перелік завдань до самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1.3. «Світ людини як світ культури. Сутність людини». 3.8. «Національно-етнічне самовизначення людини у соціальних структурах суспільства». Тема 4.1. «Міфологічне пізнання світу та філософсько-теоретична складова міфологічного світогляду». Тема 5.2. «Філософія науки та методологія наукового пізнання». Тема 5.3. «Логіко-категоріальні (філософські) підстави пізнання». «Українська філософська думка»	20	32
2	Тема 1.2. «Свідомість та мова як трансцендентальні передумови здійснення когнитивно-пізнавальних процесів». Тема 1.4. «Філософія життя. Екзистенціальні аспекти буття людини в світі культури». Тема 2.2. «Категорія матерії як світоглядний Абсолют та результат пізнавального узагальнення діяльнісного світовідношення людини». Тема 2.3. «Час та простір. Пізнання просторово-часових вимірів буття людини у світі: антропологічний, культурно-історичний, соціокультурний та онтологічний аспекти категорій “часу” та “простору”». Тема 3.4. «Філософські питання демографії. Філософія кохання». Тема 3.9. «Філософія держави і права». Тема 4.2. «Релігійне пізнання світу та філософсько-теоретична складова релігійного світогляду». Тема 5.1. «Сутність, методи та форми пізнання, філософська теорія істини». 5.2. Культура як духовна підстава діяльності вченого. Наукове пізнання і світогляд вченого.	30	32
3	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань *)	30	32
Разом з дисципліни		80	96

*) Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота – це форма організації навчання, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які аспіранти отримують у процесі вивчення дисципліни, а також застосування цих знань при виконанні окремих розділів дисертаційної роботи. Індивідуальна робота аспіранта складається з індивідуальних завдань за кожним модулем курсу у таких формах навчально-дослідних завдань:

1) Складання плану-проспекту оригінального першоджерела зі списку обов'язкової літератури (методичний посібник “Конспект першоджерел”) доожної теми курсу обсягом 1-2 сторінки рукописного тексту с наступною усною доповіддю за ним на семінарському занятті;

- або підготовка за індивідуальним завданням фіксованого виступу-доповіді на семінарі з питань семінару.

2) Написання письмової роботи у вигляді тезисної відповіді на екзаменаційне питання до однієї з тем модулів курсу з розділу № 3 “Зміст навчального матеріалу

дисципліни” (екзаменаційні питання виділені підkreсленням) обсягом 2-3 сторінки рукописного тексту с наступною усною доповіддю за нею на семінарському занятті, а у випадку, коли тема не виносиється на семінар, з наступною співбесідою. Денне відділення – 1 робота, заочне – дві;

- або підготовка за індивідуальним завданням фіксованого виступу-доповіді на семінарі з питань семінару.

3) Написання письмової роботи на тему “*Цикл наук та дисциплін, що вивчають...*” об’єкти та предмети, що становлять ключові поняття конкретного семінарського заняття – обсяг 3-5 сторінок рукописного тексту;

- або підготовка за індивідуальним завданням фіксованого виступу-доповіді на семінарі з питань семінару.

4) Написання письмової роботи на тему “*Поняттєво-категоріальний апарат наукової спеціальності за темою дисертаційного дослідження аспіранта та суміжних наукових дисциплін*” та “*Методи наукового дослідження, що застосовуються у дисертаційній роботі аспіранта*” – обсяг 5-7 сторінок рукописного тексту. Обов’язкове для написання для всіх аспірантів с наступним виступом на семінарах 5-го модулю.

5) Реферування новітньої літератури теми 3.4. “Філософські питання демографії. Філософія кохання” за напрямками “*Проблеми шлюбу та сім’ї*”, “*Демографічна ситуація в Україні та світі*”, “*Любов та сім’я*”.

6) Написання самостійної світоглядно-філософської творчої роботи з самовизначення аспіранта “Хто я як...?” за темами курсу

Виконання індивідуальних завдань передбачає врахування спеціалізації аспіранта, що знаходитиме прояв в узгодженні спеціалізації та навчальної теми:

Спеціальність	Тема
051 ЕКОНОМІКА	3.2. Філософські питання економіки; 3.3. Філософські питання екології. 5.2. Культура як духовна підстава діяльності вченого. Наукове пізнання і світогляд вченого.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

**Види контролю: поточний, підсумковий – екзамен
диф. залік/екзамен**

Нарахування балів за виконання змістового модуля

Вид роботи, що підлягає контролю	Оцінні бали		Форма навчання					
			денна		заочна		К-ть робіт	
	min	max	K-ть робіт	min	max	min	max	
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Тема 1. Людина і світ як головний пізнавальний предмет філософії

Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	2	4	8
Виконання практичних робіт та підготовка до них	4/6	6/8	5	20	30	2	12	16

Вид роботи, що підлягає контролю	Оцінні бали		Форма навчання						
			денна				заочна		
	min	max	К-ть робіт	Сумарні бали		К-ть робіт	Сумарні бали		
				min	max		min	max	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/10	10/15		5	10		10	15	
Виконання індивідуальних завдань	13/14	21/26	1	13	21	1	14	26	
Проміжна сума				40	65		40	65	
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25	1	10	20		15	25	
Проміжний контроль	10/5	15/10	1	10	15		5	10	
Оцінка за тему				60	100		60	100	
Тема 2. Метафізичне (умогляднє) пізнання світу в людино мірних категоріях фундаментальної онтології									
Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	2	4	8	
Виконання практичних робіт та підготовка до них	5/6	7/8	4	20	28	3	18	24	
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/7	10/12		5	10		7	12	
Виконання індивідуальних завдань	13/11	23/21		13	23		11	21	
Проміжна сума				40	65		40	65	
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25	
Проміжний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10	
Оцінка за тему				60	100		60	100	
Тема 3. Соціальна діяльність та соціальне пізнання									
Робота на лекціях	1/2	2/4	6	6	12	4	8	16	
Виконання практичних робіт та підготовка до них	2/3	3/4	10	20	30	6	18	24	
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/6	10/10		5	10		6	10	
Виконання індивідуальних завдань	9/8	13/15	1	9	13	1	8	15	
Проміжна сума				40	65		40	65	

Вид роботи, що підлягає контролю	Оцінні бали		Форма навчання					
			денна			заочна		
	min	max	К-ть робіт	Сумарні бали		К-ть робіт	Сумарні бали	
				min	max		min	max
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25
Проміжний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10
Оцінка за тему				60	100		60	100
Тема 4. Осягнення світу у духовно-практичному пізнанні: міф та релігія								
Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	1	2	4
Виконання практичних робіт та підготовка до них	6/22	10/32	3	18	30	1	22	32
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/5	10/10		5	10		5	10
Виконання індивідуальних завдань	15/11	21/19	1	15	21	1	11	19
Проміжна сума				40	65		40	65
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25
Проміжний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10
Оцінка за тему				60	100		60	100
Тема 5. Філософсько-методологічна рефлексія як духовно-теоретичне пізнання процесу наукового пізнання.								
Робота на лекціях	1/2	2/4	2	2	4	1	2	4
Виконання практичних робіт та підготовка до них	5/12	7/18	4	20	28	2	24	36
Опрацювання тем, не винесених на лекції	5/5	10/10		5	10		5	10
Виконання індивідуальних завдань	13/9	23/15	1	13	23	1	9	15
Проміжна сума				40	65		40	65
Поточний контроль (тестовий)	10/15	20/25		10	20		15	25
Проміжний контроль	10/5	15/10		10	15		5	10

Вид роботи, що підлягає контролю	Оцінні бали		Форма навчання					
			денна			заочна		
	<i>min</i>	<i>max</i>	К-ть робіт	Сумарні бали		К-ть робіт	Сумарні бали	
				<i>min</i>	<i>max</i>		<i>min</i>	<i>max</i>
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Оцінка за тему				60	100		60	100

4. Інформаційні ресурси.

Базові (основні):

1. Кирилюк, О. С. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни "Філософія пізнання" [Електронний ресурс] : для аспірантів усіх спец. ден. та заоч. форм навчання / О. С. Кирилюк, Г. А. Шевченко ; відп. за вип. А. О. Соловей ; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса : ОНАХТ, 2019. — Електрон. текст. дані: 55 с. <https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHT-cnv.BibRecord.166578>

2. Шевченко, Г. А. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни "Філософія пізнання" [Електронний ресурс] : для аспірантів усіх спец. ден. та заоч. форм навчання / Г. А. Шевченко, С. М. Тодорова, Ю. М. Мельник ; відп. за вип. А. О. Соловей ; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса : ОНАХТ, 2020. — Електрон. текст. дані: 45 с.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHT.1291140>

3. Шевченко, Г. А. Конспект лекцій з дисципліни "Філософія" [Електронний ресурс] : для бакалаврів усіх спец. ден. та заоч. форм навчання / Г. А. Шевченко, С. М. Тодорова, Ю. М. Мельник ; відп. за вип. А. О. Соловей ; Каф. соціології, філософії і права. — Одеса : ОНАХТ, 2021. — Електрон. текст. дані: 61 с. <https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHT.1601431>

4. Конспект лекцій з дисципліни «Філософія пізнання» для докторів філософії усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укл.: Г.А. Шевченко, С.М. Тодорова, Ю.М. Мельник / За редакцією Г.А. Шевченко.— Одеса: ОНТУ, 2023. – 105 с. Надісланий на розгляд Методичній раді з підготовки здобувачів степені вищої освіти «доктор філософії»

Додаткові:

1. <https://journal.philosophy.ua/>
2. <https://tureligious.com.ua/>

3. <https://philosophvsm.jimdo.com>
4. [www.filosof.com.ua](http://filosof.com.ua) – бібліотека праць з філософії
5. <http://filosof.historic.ru> – електронна бібліотека праць з філософії.
6. <http://www.gumer.info/> - електронна бібліотека філософських текстів.
7. <http://krotov.info> – бібліотека філософських та релігійних текстів.
8. <http://platonanet.org.ua/> - електронна бібліотека праць філософів та підручників з філософії.